

Okres przedszkolny

mgr Ewa Morawiecka

Zabawa – definicja

„W globalnym znaczeniu zabawa jest działaniem wykonywanym dla własnej przyjemności, a opartym na udziale wyobraźni, tworzącej nową rzeczywistość. Choć działaniem tym rządzą reguły, których treść pochodzi głównie z życia społecznego, ma ono charakter twórczy i prowadzi do samodzielnego poznawania i przekształcania rzeczywistości”

/W.Okoń/

Zabawa – charakterystyczne cechy

- Jest rodzajem zachowania się **motywowanego wewnątrznie**, podejmowana dla przyjemności z nie z obowiązku
- **Uczucia** przeżywane podczas zabawy mieszczą się **w rzeczywistości wtórnej**, wytworzonej „na niby”
- Świat w zabawie jest zbudowany **na podobieństwo świata realnego**
- Dziecko **przekształca elementy własnej rzeczywistości** w sposób twórczy wykorzystując swoją wiedzę, doświadczenie, obserwacje
- Każda **zabawa ma własne reguły**, do których dziecko najpierw stosuje się mimowoli, potem zaś świadomie (bo inaczej bawienie się straciłoby sens)
- Zabawa jest bardziej **nakierowana na środki i sposoby** działania niż na osiągnięcie celu
- W odróżnieniu od zachowań eksploracyjnych (*jak to działa*), w zabawie powstają pytania: **co mogę z tym zrobić** (*to co zechcę*)

Rodzaj zabawy	Charakterystyka	Przykład
Funkcjonalne	dominują w wieku niemowlęcym, zanikają po ukończeniu 3 r.ż., służą ćwiczeniu funkcji sensoryczno-motorycznych	podrygiwanie całym ciałem, podskakiwanie, gaworzenie, chwytanie i rzucanie, jazda na koniu na biegunach
Manipulacyjne	<p>polegają na oddziaływaniu przez dziecko na zabawki i przedmioty</p> <p>1 r.ż. M. prymitywne: niemowlę obmacuje i naciska przedmiot, postukuje lub pociera nim o podłoże, zbliża do ust</p> <p>2 r.ż. M. specyficzne: próby otwierania i zamykania pudełek, wkładanie mniejszych przedmiotów do większych, mieszanie łyżką z kubku</p>	wsypywanie drobnych przedmiotów do pojemników, przewożenie ich z miejsca na miejsce wózkami, ciągnięcie zabawek na sznurku
Tematyczne	(3 do 6-7 r.ż.) – z czasem trwają coraz dłużej, poszerza się repertuar ról przyjmowanych przez dziecko, są bardziej twórcze, ewoluują od zabaw indywidualnych w grupowe	usypianie lalki, misia, zabawa w dom
Konstrukcyjne	obejmują te zabawy, w których wyniku powstaje jakiś wytwór, zmierzają do wytworzenia jakiegoś dzieła	budowanie z klocków, z piasku, układanie obrazków, puszczanie baniek mydlanych, rzucanie cieni na ścianę

Zabawa jako forma rozwoju procesów poznawczych i społecznych

- Rozwój procesów instrumentalnych (percepcja, wyobraźnia, myślenie)
- Rozwój procesów kierunkowych (potrzeb, emocji, motywów, postaw)
- Poszerzenie wiedzy ogólnej
- Rozwój schematów poznawczych
- Wyrażanie potrzeb, ekspresja emocji
- Budowanie systemu wartości (dobry-zły)
- Rozwój struktury JA

ZABAWA JEST MANIFESTACJĄ CAŁEJ OSOBOWOŚCI DZIECKA 2-6-LÉTNIEGO

Lateralizacja

- Przewaga jednej strony ciała w czynnościach ruchowych, asymetria funkcji wiąże się ze specjalizacją funkcji kończyn, koordynacją ruchów

DOMINACJA JEDNEJ ZE STRON ciała

- Szczególnie istotne są ruchy rąk: ręka wiodąca wykonuje czynność główną, ręka podporządkowana zapewnia lepsze warunki wiodącej ręce.
- Pozwala to na osiągnięcie sprawności i ekonomii motorycznej.

42-15200746 [RF] © www.visualphotos.com

Lateralizacja

- Pierwsze przejawy preferowania jednej z rąk: po 6 miesiącu życia, gdy wykształca się chwyt jednoręczny
- Na przełomie 1 i 2 r.ż. przejawy lateralizacji słabną (rozwija się chodzenie), by powrócić po 2 r.ż., gdy chód jest zautomatyzowany

Lateralizacja

- **Praworęczność**
– ustala się ok. 2-3 r.ż.
- **Leworęczność**
- ustala się ok. 3-4 r.ż.
- Ostatecznie do 6 r.ż.

Lateralizacja - typy

- **Jednorodna** (oko, ręka, noga – prawo lub lewo);
- **Niejednorodna** (oko – P, ręka – L, noga – P):
problemy z czytaniem, pisaniem, rysowaniem;
- **Nieustalona** (np. oko – P, oburęczność, noga – L):
trudności w nauce,
  - *przeskakiwanie lub opuszczanie wyrazów
(oczy na zmianę przejmują dominację i dziecko
czyta początek wyrazu prawym a koniec lewym
okiem),
  - **nie rozumie tego co czyta (brak syntezy),
  - ***utrudnione wytwarzanie orientacji w lewej
i prawej stronie ciała, trudności w określaniu
kierunków.

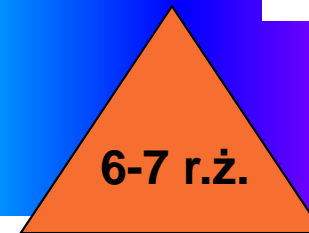
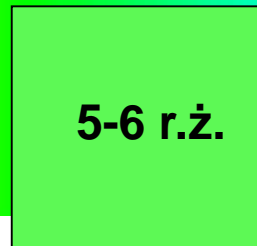
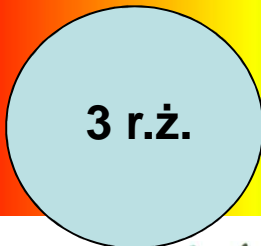
Lateralizacja

- U oburęcznych korzystne jest przyuczać do praworęczności
- Chronić dzieci przed wtórnymi zaburzeniami emocjonalnymi
- **NIE PRZEUCZAĆ:**
  - ! Dzieci zlateralizowanych lewostronnie
  - ! O ustalonej silnej dominacji
  - ! Upośledzonych umysłowo
  - ! Lewoocznych (dążymy do spójności OKO-REKA)
  - ! O małej sprawności prawej ręki
  - ! Akceptujących leworęczność, protestujących
  - ! Jąkających się

Rozwój spostrzegania

- Dzieci rozpoznają litery jako zbiór punktów
- Wzrasta zdolność rozróżniania barw i odcieni barwnych
- Wzrasta wrażliwość słuchowa (słuch muzyczny i fonematyczny)
- Kopiują figury geometryczne

Rozwój pamięci

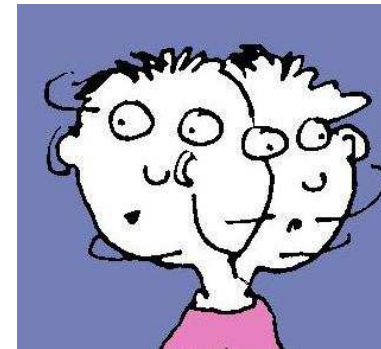
- Wzrost pojemności pamięci (4-5 latki odtwarzają szereg składający się z 4 cyfr, 6 latki – składający się z 6 cyfr)
- Powiększenie się wiedzy o przedmiotach, które próbuje się zapamiętać
- Pojawienie się skutecznych strategii zapamiętywania (kierowanie się dźwiękowym podobieństwem słów, skojarzeniami sytuacyjnymi, tworzenie kategorii znaczeniowych np. zwierzęta, pojazdy)
- Pojawienie się zdolności myślenia o własnych procesach pamięciowych
- **Pamięć mechaniczna – pamięć logiczna**

Rozwój uwagi

- Do 5 r.ż. Uwaga dziecka ma charakter **mimowolny** (dziecko skupia się na wyrazistych cechach nowego bodźca oraz na bodźcach atrakcyjnych o dużej intensywności)
- 5-7 r.ż. Uwaga zaczyna być **kontrolowana** przez wewnętrzne reguły poznawcze (np. strategie selektywnego poszukiwania), co jest efektem dojrzewiania CUN

Kryteria dojrzałości szkolnej (6-7 r.ż)

1. Ruchy precyzyjne rąk, ogólna sprawność fizyczna
2. Dobra orientacja w otoczeniu, zasób wiedzy ogólnej o świecie
3. Umiejętność sprawnego porozumiewania się
4. Umiejętność działań celowych zgodnych z zamiarem
5. Uspołecznienie – umiejętność współdziałania z rówieśnikami
6. Dojrzałość emocji – rozstanie z matką, umiejętność kontroli emocji, w tym złości, lęku i innych – nie uzewnętrznianie ich w sposób gwałtowny

Wybrane problemy kliniczne

- **Zaburzenia odżywiania** – mogą przyjąć formę żarłoczności, braku łaknienia, awersji pokarmowych oraz szkodliwych upodobań pokarmowych.
- **Zaburzenia wydalnicze** – polegają na mimowolnym oddawaniu moczu lub kału, kiedy dziecko ma już za sobą skuteczny trening czystości. Najczęściej występuje **moczenie nocne** (13-14% pięciolatek), u około 10% dzieci przyczyny zaburzenia mają podłoże medyczne.
- **Zaburzenia snu** – trudności w zasypianiu, budzeniu się, sen przerywany lub niespokojny, zazwyczaj uwarunkowane problemami emocjonalnymi występującymi w czasie dnia. Również występują lęki nocne i koszmary senne.
- **Zaburzenia komunikowania się** – najczęstsze w tej grupie zaburzenie to jąkanie się (zab. płynności mowy silnie związane z emocjami). Dyspozycję do jąkania się mają dzieci leworęczne, niezręczne motorycznie.

Wybrane problemy kliniczne

- **Wczesnodziecięca masturbacja** – może być przyczyną i skutkiem emocjonalnych trudności, może stanowić czynność kompensacyjną deficyt uczuciowych więzi. */nie zwracać nadmiernej uwagi, kłaść dziecko spać zmęczone, odwrócić uwagę od zagadnienia/*
- **Lęki** – np. separacyjne związane z pójściem do przedszkola, najbardziej typowe lęki to lęki przyrodnicze (przed ciemnością, burzą) oraz lęk przed oczekiwaną karą.
- ***Fobia przedszkolna*** – lęk przed przedszkolem, przywiązanie do matki;

Bóle somatyczne (brzuch, głowa, wymioty),
osłabienie, temperatura, poczucie choroby.

